

اولو تانری نین آدی ایله

«حیدر بابایا سلام» و «سهندیه»

شهریارین توعرک دیللی شاه اثرلری

شاعیر: سئید محمد حسین بهجت تبریزی (شهریار)

دده قورقود کیتابخاناسی

www.dqk.blogfa.com

بو کیتابخانانین کیتابلارینی یایماق منبعینن آدی و آدرسینی گتیرمک ایله مطلق آزاددیر.

کیتابین موشخصاتی

کیتابین آدی: حیدر بابایا سلام و سهندیه؛ شهریارین توعرک دیللی شاه اثرلری

شاعیر: سئید محمد حسین بهجت تبریزی (شهریار)

تایپ ائله دی: ی. ف.

تایپ اولدو: ۱۳۸۸ یی

دده قورقود کیتابخاناسینا یاپیلدی: ۱۳۸۸ یی

دده قورقود کیتابخاناسی

www.dqk.blogfa.com

شهریار و اونون توعرک دیللی شاه اثرلری:

«سئید محمد حسین بهجت تبریزی» آدینی بیر عیدّه لر تانیماسا دا «شهریار» آدینی تانیمایان بیر کیمسه نی اؤز اؤلکه میزده تصوور ائتمک اولماز. ۱۹۰۶-جی ایلده (۱۲۸۵ گوءنش ایلی) تبریزده آنادان اولدو. آتاسی «میر آغا خشگنابی» تبریزده وکیل ایدی. شهریار اوشاق ایکن او زمانین آذربایجان شهرلرینده امنیت اولماماغی اوعچون عایيله سی ایله بیرلیکده آناسی کندی «قیش قورشاق» و آتاسی کندی «خوشگینابا» کؤچموشدو. شهریارین

خوشگینابدا قالماغی ایجباری حالتی اولسا دا؛ اونون گله جکده کی؛ ان اؤنملی و اهمیتلی اثرینه بیر تمل کیمی قورولموشدو. حیدربابایا سلام، فارس ادبیاتیندا اوستاد اولان شهریار، توعرک ادبیاتیندا دا شهریار ائله دی و بو بؤیوک اوستادی اؤز آنا دیلینه ساری قایتاردی (۱۳۳۰-جو اون ایللیگین اوللری). بو زمان پهلوی حاکیمیتینده اولان توعرک دیلینه قارشى خفقان ایللی ایدی و ائله بونا گوره ده توعرک ادبیاتیندا بو زامانا

عایید چوخ آز بیر دیرلی اثرلره یئتیشیریک. دیلینی و یوردونو سئون آذربایجانلیلار، ایجباراً بوءتون سؤزلرینی فارسجا دیلینده دئییب و یازیردیلار و ائله یه بیلسیدیلر، توءرک دیلینی و آذربایجان کوءلتورونو فارس ادبیاتیندا تانیتدیردیلار. صمد بهرنگی، غلامحسین ساعدی، پروین اعتصامی و بونلاردان علاوه چوخلو یازیچیلار و شاعیرلردن آد چکمک اولار کی آذربایجانلی اولسالار دا، اثرلری فارس دیلینده یازیلیمیشدی. شهریار دا ائله بو سیرا شاعیرلردن اولموشدور. آقا بو زامان (۱۳۳۰-جو اون ایلیگین اوللری) آناسی و تانیشلاری نین دئدیکلریندن تأثیر آلیب و توءرک دیلینده یازماغی «حیدربابایا سلام» پوئماسی ایله باشلامیشدی. حیدربابانین یازیلماسینا گؤره دئییلیر کی، شهریارین آناسی، اونا دئییردی: «اوغولوم دئییرلر کی سن بؤیوک بیر شاعیر اولوبسان، آقا من سن دئدیگین شعرلری باشا دوءشمورم، بس نیه منیم دیلیمده دئییرسن؟ بیر آز دا منیم دیلیمده سؤیله، قوی من ده بیلیم».

«حیدربابایا سلام» پوئماسی چوخ تئز، دیلر ازبری اولوب، اونا نظیره لر یازیلیب، اونلاردا دیله چئوریلیب، نئچه مملکتین درسی کیتابلارینا داخیل اولوب، و مؤهوم اونورستتلهده دوکتورا سطحینده اوءستونده بحث اولونموشدور و یوءزلرجه علمی کیتاب و مقاله مؤوضوسو اولموشدور؛ حتی تورکولوقلار آذربایجان توءرکجه سینی بو منظومه نین ماتریالینا دایاناراق آراشدیرمیشلار. فارس دیللی لر تکجه حیدربابانی باش آچماق اوءچون توءرک دیلینی اویرنمگه باشلامیشلار. بو پوئما توءرک دونیاسیندا و اؤزلیکله ایران آذربایجان، قوزئی آذربایجان، توءرکیه و عراق توءرکلری آراسیندا بیر یانغی یارادیب و بیر کؤریو قوردو. آنا دیلینده شعر نهی نین ایلک دالغاسی و ایلک سارسینتسی اولموشدور. شوهرتلی شاعیرلر، بولود قاراچورلو (سهند)، سلیمان رستم، ممد راحیم، بختیار وهابزاده و... اونا جاواب یازدیلار. بوءتون بونلاردان علاوه، «حیدربابایا سلام» توءرک ادبیاتیندا، یئنی بیر ژانر یاراتدی، حسرت ادبیاتی آدیندا. بئله لیکله شهریارین کندینده اولان حیدربابا آدلی کیچیک بیر داغ طوفان یاراتدی توءرک ادبیاتیندا و شهریار اؤزو دئدیگی کیمی، او «کیچیک بیر داغی سرمنزیل-عنقا ائله دی».

«حیدر بابایا سلام» پوئماسی چوخلو عالیملره گوره، شهریارین ان اؤنملی اثری تانینسا دا، بیر چوخلو باشقا عالیملر طرفیندن، شهریارین دیگر گؤزل یارادیجی، «سهنديّه»-سی «حیدر بابایا سلام» شعرى ايله برابر تانینمیشدیر و حتی بیر عیدّه «سهنديّه»-نى «حیدر بابایا سلام» اثریندن ده باش تانیمیشلار. بو گؤزل شعر ماراغانین «سهند» تخلص ائدن بؤیوک شاعیری، «بولود قاراچورلو» حاقیندا یازلمیشدی و شهریار بو شعرده قاراچورلونو «سهند» داغینا بنزدیر و اؤزو دئدیگینه گوره، پوئمانین آدیندا دا ایهام صنعتی ایشلتمیشدی. شهریار اؤزو دئییردی کی، اؤز الینده اولسایدی، هر گوعن بیر سهنديّه یازاردی، آما مسأله بو قدر ده راحت دئییل و شاعیر ایسته ینده بیر شاه اثر یاراتسین، بیر عالی و وصفه گلمه ین حالته گئدیر.

قاراچورلو، شهریاردا چوخلو تاثیر قویان شاعیرلردندیر.

بوندان قاباقجا، من شهریارین بو ایکی شعرینی، اینترنتده پی.دی.اف. شکلینده گورموشم، آما حئیف کی، توءرک دیلی مدرسه لرده اؤیرنیلمه مه سینه گوره، بونلاردا ایملا آدیندا بیر مسأله گورونمه ییر. بیز چالیشمیشیق کی، ائله یه بیلدیگیمیز حدده، کیتابلاریمیز ساده و گؤزل ایملا ايله سیز عزیزلرین اللرینه چاتسین.

شهریار ۱۹۸۸-جی ایلده (۱۳۶۸-جی گوعنش ایل ۲۷ شهر یورده) دونیاسینی دیشدی و اؤز وصیتینه گوره، تبریزده مقبرة الشوعرادا دفن ائدیلدی. بو گوعن ایراندا «میلی شعر و ادبیات گوعنو» آدلانمیشدیر؛ آما بیر عیدّه لر بو عیبارته «فارس» سؤزو قاتماقلا (میلی فارسجا شعر و ادبیات گوعنو) ایسته ییرلر شهریارین توءرک دیللی شعرلرینین قاباغیندا اؤزلرینی گورمه مزلیگه وورالار و اؤز شووونیستی فیکیرلرینی یئریده لر. من بو کیتابی ۲۷-شهر یور ۱۳۸۸-ده وبلاگا یاپیرام کی، بو سؤزو دئییم کی: «شهریار فارس شعر و ادبیاتیندا ان بؤیوک اوستادلاردان اولسا دا، توءرک دیلینده ده گؤزل اثرلر یاراتمیشدی و اونون وفات گوعنونو فارس شعر و ادبیاتی آدینا کئچمک، اونون توءرک دیللی اثرلرینی

گورمه مک کیمی گورونور و بو ایشین تکجه اولدوغو اثری بودور کی، ایرانین بویوک بیر
قیسمی اولان توءرک دیللی خالق بو ایشلرین عامیللریندن نیفرتلی اولورلار.»

«گلین بیرلیگی اولان ایرانا چالیشاق.»

ی. ف.

۱۳۸۸، شهریور، ۲۳

قاینقلار:

www.kultur.gov.tr کوءلتور سایتی

www.wikipedia.org ویکی پدیا سایتی

www.irib.ir/amouzesih/ آموزش کانالی نین سایتی

بیرینجی «حیدر بابایا سلام»

حیدر بابا، ایله دیریملار شاخاندا
سئل لر، سولار، شاققیداییب آخاندا
قیزلار اونا صف باغلائییب باخاندا

سلام اولسون شووکتیزه، ائلیزه
منیم ده بیر آدییم گلکسین دیلیزه

حیدر بابا، ککلیک لرین اوچاندا
کول دییندن دووشان قالخیب، قاچاندا
باخچالارین چیچکلنیب، آچاندا

بیزدن ده بیر موءمکون اولسا یاد ائله
آچیلمايان اوعر کلری شاد ائله

بایرام یئلی چارداخلاری ییخاندا
نووروز گوءلو، قارچیچگی، چیخاندا
آغ بولوتلار کؤینکلرین سیخاندا

بیزدن ده بیر یاد ائله ین ساغ اولسون
دردلریمیز قوی دیکلسین، داغ اولسون

حیدر بابا، گوعن دالیوی داغلا سین
اوعزون گوعلسون، بولاقلارین آغلا سین
اوشاقلارین بیر دسته گول باغلا سین

یئل گلنده، وئر گتیر سین بویانا
بلکه منیم یاتمیش بختیم اویانا

حیدر بابا، سنین اوعزون آغ اولسون
دؤرد-بیر یانین بولاق اولسون باغ اولسون
بیزدن سورا سنین باشین ساغ اولسون

دوینا قضا-قدر، اولوم-ایتیمدی
دوینا بویو اوغولسوزدو، یئتیمدی

حیدر بابا، یولوم سنندن کج اولدو
عؤمروم کئچدی، گله ممدیم، گئج اولدو
هئج بیلمه دیم گؤزلرین نئج اولدی

بیلمزیدیم دؤنگه لر وار، دؤنوم وار
ایتگینلیک وار، آیریلیق وار، اولوم وار

حیدر بابا، ایگیت امک ایتیرمز
عؤمور کئچر، افسوس بره بیتیرمز
نامرد اولان عؤمرو باشا یئتیرمز

بیزده، واللاه، اونوتماریق سیزلری
گؤره ممسک حلال ائدین بیزلری

حیدر بابا، «میراژدر» سسلتنده
کند ایچینه سسدن-کؤیدن دوعشنده
«عاشیق رستم» سازین دیلندیرنده

يادينىدادى نە ھۇلسىك قاچارديم
قوشلار تىكىن قاناد آچىب اوچارديم

شىنگىل آوا يوردو، عاشىق آلماسى
گاہ دا گئىدىب، اوردا قوناق قالماسى
داش آتماسى، آلما، ھىيوا سالماسى

قالىب شىرىن يوخو كىمى يادىمدا
اثر قويوب روحومدا، ھەر زادىمدا

ھىدربابا، قورو گۆلون قازلارى
گىدىكلرىن سازاق چالان سازلارى
كىند-كۆوشىن پايىزلارى، يازلارى

بىر سىنما پردە سىدىر گۆزومدە
تىك اوتوروب، سئىر ائدرم اۆزومدە

ھىدربابا، قىرە چىمن جاداسى
چووشلارىن گلر سسى، صداسى
كربلايا گئىدىنلرىن قاداسى

دوشسون بو آج يولسوزلارىن گۆزونە
تىمىتونون اويدوق يالان سۆزونە

ھىدربابا، شىيطان بىزى آزدىرىب
مىھبىتى اوركلردن قازدىرىب
قارا گونون سرنوىشتىن يازدىرىب

سالىب خالىقى بىر-بىرىنىن جانىنا
بارىشىغى بلشدىرىب قانىنا

گۆز ياشىنا باخان اولسا، قان آخماز
اينسان اولان خىجىر بئىلنە تاخماز

آما حئیف کور توتدوغون بوراخماز

بهیشتیمیز جهنم اولماقدادیر

ذیحجه میز محرم اولماقدادیر

خزان یئلی یارپاقلاری تۆکنده

بولوت داغدان یئیب، کنده چؤکنده

شئیخ الایسلام گؤزل سسین چکنده

نیسگیلی سؤز اور کلره دیردی

آغاجلار دا آلاها باش ایردی

داشلی بولاق داش-قومونان دولماسین

باخچالاری سارالماسین، سولماسین

وردان کئچن آتلی سوسوز اولماسین

دئنه: بولاق، خئیرین اولسون آخارسان

اوعفوقلره خومار-خومار باخارسان

حیدر بابا، داغین، داشین، سره سی

ککلیک اوخور، دالیسیندا فره سی

قوزولارین آغی، بوزو، قره سی

بیر گئدیدییم داغ-دره لر اوزونو

اوخویایدیم: «چوبان قایتار قوزونو»

حیدر بابا، سولو یئرین دوعزونده

بولاق قاینار چای چمنین گؤزونده

بولاق اوتو اوعزر سویون اوعزونده

گؤزل قوشلار وردان گلیب، کئچرلر

خلوتله ییب، بولاقدان سو ایچرلر

بيچين اوعستو، سونبول بيچن اوراقلار
ائيله بيل كي، زولفو دارار داراقلار
شيكارچيلار بيلديرچيني سوراغلار

بيچينچي لير آيرانلارين ايچرلر
بيرهوشلانيب، سوندان دوروب، بيچرلر

حيدربابا، كندين گوءنو باتاندا
اوشاقلارين شامين يثيب، ياتاندا
آي بولوتدان چيخيب، قاش-گوز آتاندا

بيزدن ده بير سن اونلارا قيصة دي
قيصة ميزده چوخلو غم و غوصه دي

قاري ننه گئجه ناغيل دئينده
كوءلك قالخيب، قاپ-باجاني دؤينده
قورد كئچينين شنگيليسين يئينده

من قاييديب، بيرده اوشاق اولايديم
بير گوءل آچيب، اوندان سورا سولايديم

عمه جانين بال بلله سين يثيرديم
سوندان دوروب، اوعست دونومو گثيرديم
باخچالاردا تيرينگه ني دثيرديم

آي اوزومو او ازديرن گوءنلريم
آغاج مينيب، آت گزديرن گوءنلريم

«هچي خالا» چايدا پالتار يوواردى
«ممد صادق» داملاريني سوواردى
هئچ بيلمزديك داغدى، داشدى، دوواردى

هريان گلدی شيللاق آتیب، آشاردیق
آللّاه، نه خوش غمسيز-غمسيز ياشاردیق

شئوخ الایسلام موناجاتی دئیردی
«مَشَد رحیم» لَبّاده نی گئیردی
«مَشَد حاج علی» بوز باشلاری یئیردی

بیز خوشودوق خئیرات اولسون، توی اولسون
فرق ائله مز، هر نولاجاق، قوی اولسون

«ملیک نیاز» ورندیلین سالاردی
آتین چاپیب قئیقاچینان چالاردی
قیرقی تکین گدیک باشین آلاردی

دولاییا قیزلار آچیپ پنجره
پنجره لرده نه گؤزل منظره

حیدربابا، کندین تویون توتاندا
قیز-گلینلر، حنا-پیلته ساتاندا
بگ گلینه دامدان آلماندا

منیم ده او قیزلاریندا گؤزوم وار
عاشیقلارین سازلاریندا سؤزوم وار

حیدربابا، بولاقلارین یارپیزی
بوستانلارین گوعل به سری، قارپیزی
چرچیلرین آغ ناباتی، ساققیزی

ایندی ده وار داماغیمدا، داد وئرر
ایتگین گئدن گوعنلریمدن یاد وئرر

بایرامیدی، گئجه قوشو اوخوردو
آداخلی قیز، بگ جورابی توخوردو

هرکس شالین بیر باجادان سوخوردو

آی نه گؤزل قایدادی شال ساللاماق

بگ شالینا بایراملیغین باغلاماق

شال ایسته دیم منده ائوده آغلادیم

بیر شال آلیب، تئز بئلمه باغلادیم

«غلام» گیله قاچدیم، شالی ساللادیم

«فاطمه خالا» منه جوراب باغلادی

خان ننه می یادا سالیب، آغلادی

حیدربابا، «میرزمدین» باخچاسی

باخچالارین تورشا-شیرین آلچاسی

گینلرین دوعزمه لری، تاخچاسی

هئی دوعزولر گؤزلریمین رفینده

خئیمه وورار خاطیره لر صفینده

بایرام اولوب، قیزیل پالچیق ازرلر

ناخیش ووروب، اوتاقلاری بزرلر

تاخچالارا دوعزمه لری دوعزولر

قیز-گینلرین فیندیقچاسی، حناسی

هوسلنر آناسی، قایناناسی

باکی چی نین سؤزو، سووو، کاغیندی

اینکلرین بولاماسی، آغیزی

چرشنه نین گیردکانی، موییزی

قیزلار دئیر: «آتیل ماتیل چرشنه

آینا تکین بختیم آچیل چرشنه»

يومورتانى گۆيچك، گوءاللو بوياردىق
چاققىشدىرىپ، سىنانلارنى سوياردىق
اويناماقدان بىرجه مگر دوياردىق؟

«على» منە ياشىل آشيق وئوردى
«ايرضا» منە نووروز گوءالو درردى

«نووروز على» خرمنده ول سورردى
گاھدان يئىنوب، كوءلشلىرى كورردى
داغدان دا بىر چوبان ايتى هورردى
اوندا، گوردن، اولاق آياق ساخلادى
داغا باخىب، قولاقلارىن ساخلادى

آخشام باشى ناخىرچىلار گلندە
قودوقلارى چكىب، وورادىق بندە
ناخىر كئچىب، گئدىب، يئتندە كندە
حئوانلارى چىلپاق مينيپ، قوواردىق
سۆز چىخسايدى، سىنە گرىب، سوواردىق

ياز گئجه سى چايدا سولار شارىلدار
داش قىه لىر سئلده آشيب خارىلدار
قارانلىقدا قوردون گوزو پارىلدار
ايتلىر، گوردون، قوردو سئچىب، اولاشدى
قورد دا گوردون، قالخىب، گدىكدن آشدى

قىش گئجه سى طؤوله لىرىن اوتاغى
كىندلى لىرىن اوتوراغى، ياتاغى
بوخارىدا يانار اوتون ياناغى

شېجرە سى، گىردكانى، ائىدە سى
كندە باسار گوعلوب-دائىشماق سسى

«شجاع» خال اوغلونون باكى سؤوقتى
دامدا قوران ساماوارى، صؤحبتى
يادىمدادى شسلى قدى، قامتى

«جوعنمگىن» تويو دؤندى، ياس اولدو
«ننه قىزىن» بخت آيناسى كاس اولدو

حيدر بابا، «ننه قىزىن» گؤزلىرى
«رخشندە نىن» شىرىن-شىرىن سؤزلىرى
توعر كى دئىدىم اوخوسونلار اؤزلىرى

بىلسىنلر كى، آدام گئدر، آد قالار
ياخشى-پىسدىن آغىزدا بىر داد قالار

ياز قاباغى گوعن گونئى دؤيندە
كند اوشاغى قار گوللە سىن سؤيندە
كوعر كچى لرداغدا كوعر ك زوعيندە

منىم روحوم، ائىلە بىلىن اوردادىر
ككلىك كىمىن باتىب، قالبىب، قاردادىر

قارى ننه اوزاداندا ايشىنى
گون بولوتدا آيىردى تئشىنى
قورد قوجالىب، چكدىرنده دىشىنى

سوعرو قالخىب، دولايىدان آشاردى
بايدالارىن سوعتو آشىب، داشاردى

«خجە سلطان عمە» دىشىن قىساردى
«ملا باقر» عم اوغلو تئز مىساردى

تندیر یانیب، توعستو ئوی باساردی

چایدانیمیز ارسین اوءسته قایناردی

قووورغامیز ساج ایچینده اویناردی

بوستان پوزوب، گتیرردیک آشاغی

دولدوراردوق ائوده تاختا-طاباغی

تندیرلرده پییشیرردیک قاباغی

اؤزون یئییب، توخوملارین چیتداردیق

چوخ یئمکدن، لاپ آز قالا چاتداردیق

ورزغاندان آرمود ساتان گلنده

اوشاقلارین سسی دوشردی کنده

بییزده بویاندان ائیشیدیب، بیلنده

شیللاق آتیب، بیر قیشقریق سالاردیق

بوغدا وئریب، آرمودلاردان آلاردیق

«میرزه تقی نان» گئجه گتدیک چایا

من باخیرام سئلده بوغولموش آیا

بیردن ایشیق دوعشدو او تای باخچایا

ای وای -دئدیک- قوردو، قایتدیق قاجدیق

هئچ بیلمه دیک نه واخت کوءللو کدن آشدیق

حیدر بابا، آغاجلارین اوجالدی

آمما حئییف، جاوانلارین قوجالدی

توخلولارین آریقلاییب، آجالدی

کؤلگه دؤندو، گوئن باتدی، قاش قارالدی

قوردون گؤزی قارانلیقدا برکدی

ائشیتیمیشم یانیر آلاّه چیراغی
داییر اولوب مسجیدیزین بولاغی
راحت اولوب کندین ائوی، اوشاغی

«منصور خانین» الی-قولو وار اولسون
هارد اقالسا، آلاّه اونا یار اولسون

حیدربابا، «ملاّ ابراهیم» وار، یا یوخ؟
مکتب آچار، اوخور اوشاقلار، یا یوخ؟
خرمن اوستو مکتبی باغلار، یا یوخ؟

مندن آخوندا یتیررسن سلام
ادبلی بیر سلام، مالا کلام

«خجّه سلطان عمّه» گئدیب تبریزه
آمما، نه تبریز، کی گلّه ممیر بیزه
بالام، دورون قویاق، گئدک ائومیزه

آغا اولدو، توفاقیمیز داغیلدی
قویون اولان، یاد گئدین ساغیلدی

حیدربابا، دنیا یالان دنیادی
سلیمانان، نوحان قالان دنیادی
اوغول دوغان، درده سالان دنیادی

هر کیمسه یه هر نه وئریب، آلبیدی
افلاطونان بیر قورو آد قابیدی

حیدربابا، یار-یولداشلار دؤندولر
بیر-بیر منی چۆلدّه قویوب، چۆندولر
چشمه لیریم، چیراقلاریم، سؤندولر

يامان يئردە گۇن دۇندو، آخشام اولدو
دونيما منە خرابە-ى شام اولدو

عم اوغلوينان گئدن گئجه قىچاغا
آى كى چىخدى، آتلار گلدى اويناغا
ديرماشيرديق، داغدان آشيرديق داغا

«مش ممي خان» گۇي آتيني اويناتدى
تووفنگيني آشيردى، شاققىلداتدى

حيدربابا، قره كولون دره سى
خوشگينايين يولو، بندى، بره سى
اوردا دووشر چيل ككليگين فره سى

وردان كئچر يوردوموزون اوزونه
بيزده كئچك يوردوموزون سوزونه

خوشگينايي يامان گوئنه كيم ساليب؟
سئيدلردن كيم قيريليب، كيم قاليب؟
«آمير غفار» دام-داشيني كيم آليب؟

بولاق يئنه گليب، گولو دولدورور؟
ياقورويوب، باخچالارى سولدورور؟

آمير غفار سئيدلرين تاجييدى
شاهلار شيكار ائتمه سى قئيقاجييدى
مرده شيرين، نامرده چوخ آجييدى

مظلوملارين حقى اوسته اسردى
ظالم لارى قيلينج تكين كسردى

«مير مصطفى داىي»، اوجا بوى بابا
هئيكالى، ساققاللى، تولستوى بابا

ئىلردى ياس مجلسىنى توى بابا

خوشگىنايىن آبيروسو، آردمى

مسجىدلر، مجلىسلر، گورگى

«مجد السادات» گولردى باغلار كىمى

گورولداردى بولودلو داغلار كىمى

سوز آغزىندا ارىردى ياغلار كىمى

آلى آچىق، ياخشى، درىن قاناردى

ياشىل گوزلر چىراق تكىن ياناردى

منىم آتام سوفره لى بىر كىشىدى

ائل اليندن توتماق اونون ايشىدى

گوزللىرىن آخىرا قالمىشىدى

اوندان سورا دۇنرگه لىر دۇنوبلر

مجتىن چىراقلىرى سۇنوبلر

«مىر صالحىن» دلى سولوق ائتمه سى

«مىر عزيزىن» شىرىن شاخسى گئتمه سى

«مىر ممدىن» قورولماسى، بىتمه سى

ايندى دئسكى، احوالاتدى، ناغىلىدى

كئچدى، گئتىدى، ايتدى، باتدى، داغىلىدى

«مىر عبدولون» آينادا قاش ياخماسى

جۇوجىلر يىندن قاشى نىن آخماسى

بويلانماسى، دام-دوواردان باخماسى

«شاه عباسىن» دوعربونو، «يادش به خىر»

خوشگىنايىن خوش گوعنو، «يادش به خىر»

«ستاره عمّه» نزيك لرى ياپاردى
«مير قادر» ده، هر دم بىرىن قاپاردى
قاپىپ، يثىيب، داچا تكىن چاپاردى
گولملى ىدى اونون نزيك قاپاسى
عمّه نىندە ارسىنىن شاپاسى

حيدر بابا، «آمير حيدر» نئىنە يىر؟
يقىن يئنە ساماوارى قىنە يىر
داى قوجاليب، آلت انگىنن چئىنە يىر
قولاق باتىب، گؤزو گىرىب قاشىنا
يازىق عمّه، هاوا گلىب باشىنا

خانيم عمّه «مير عبدولون» سؤزونو
ئاشيدندە، آير آغىز-گؤزونو
ملكامىدا وئىرر اونون اؤزونو
داعوالارىن شوخلوق ايلن قاتارلار
اتى يثىيب، باشى آتىب، ياتارلار

«فضّه خانيم» خوشگىناين گوللىدى
«آمير يحيى» عم قىزى نىن قوللىدى
«رخساره» آرتىستىدى، سؤو گوللىدى
«سئيد حسين»، «مير صالحى» يامسىلار
«آمير جعفر» غئىرتلى دىر، قان سالار

سحر تئزدن ناخىرچىلار گلردى
قويون-قوزو دام باجادا ملردى
عمّه جانيم كورپه لرىن بلردى

تندیرلرین قووزاناردی توءستوسو
چؤر کلرین گؤزل اییی، ایستی سی

گؤیرچینلر دسته قالخیب، اوچارلار
گوءن ساچاندا، قیزیل پرده آچارلار
قیزیل پرده آچیب، ییغیب، قاچارلار

گوءن اوجالیب، آرتار داغین جلالی
طبیعتین جاوانلار جمالی

حیدربابا، قارلی داغلار آشاندا
گئجه کاروان یولون آزیب، چاشاندا
من هارداسام، تهراندا یا کاشاندا

اوزاقلاردان گؤزوم سئچر اونلاری
خیال گلیب، آشیب، کئچر اونلاری

بیر چیخایدیم دام قیه نین داشینا
بیر باخایدیم کئچمیشینه، یاشینا
بیر گوریدیم نه لر گلمیش باشینا

منده اونون قارلاریلان آغلاردیم
قیش دوندوران اوعر کلری داغلاردیم

حیدربابا، گول غونچه سی خنداندی
آما حییف، اوعرک غذاسی قاندى
زیندگانلیق بیر قارانلیق زینداندى

بو زیندانی دربچه سین آچان یوخ
بو دارلیقدان بیرقورتولوب، قاچان یوخ

حیدربابا گؤیلر بوءتون دوماندى
گوءنلریمیز بیر-بیریندن یاماندى

بیر-بیریزدن آیریلمايین، آماندی

یاخشیلیغی الیمیزدن آلیبلار

یاخشى بیزی یامان گوءنه سالیبلار

بیر سوروشون بو قارغینمیش فلکدن

نه ایسته بیر بو قوردوغو کلکدن؟

دئینه: کئچیرت اولدوزلاری الکلدن

قوی تۆکولسون، بو یئر یوءزو داغیلسین

بو شئیطانلیق قورغوسو بیر ییغیلسین

بیر اوچایدیم بو چیرپینان یئلینن

باغلاشایدیم داغدان آشان سئلینن

آغلاشایدیم اوزاق دوشن ائلینن

بیر گۆریدیم آیریلیغی کیم سالدی

اۆلکه میزده کیم قیریلدی، کیم قالدی

من سنین تک داغا سالدیم نفسی

سنده قایتار، گۆیلره سال بوسسی

بايقوشوندا دار اولماسین قفسی

بوردا بیر شئر داردا قالیب، باغیریر

مورووت سیز اینسانلاری چاغیریر

حیدربابا، غئیرت قانین قاینارکن

قارا قوشلار سندن قوپوپ، قالخارکن

او سیلديریم داشلارینان اوینارکن

قووزان، منیم هیمتیمی اوردا گۆر

وردان آییل، قامتیمی داردا گۆر

حیدربابا گئجه دورنا کئچنده
«کوراوغلونون» گؤزو قارا سئچنده
قیر آتینی مینیب، کسیب، بیچنده

منده بوردان تئز مطلبه چاتمارام
«ایوز» گلیب، چاتمایینجا یاتمارام

حیدربابا، مرد اوغوللار دوغگیینن
نامردلرین بورونلارین اووگیینن
گدیکلرده قوردلاری توت، بوغگیینن

قوی قوزولار آیین-شایین اوتلا سین
قویونلارین قویروقلارین قاتلا سین

حیدربابا، سنین گؤیلون شاد اولسون
دونیا وارکن، آغزین دولو داد اولسون
سندن کئچن تانیش اولسون، یاد اولسون

دئینه منیم شاعیر اوغوم شهریار
بیر عؤمردور غم اوستونه غم قالار

کولتور سایتیندا (www.kultur.gov.tr) بو بند ده شعرین سونوندا گؤرونور:

حیدربابا یوخوم چیخدی دوغروما
گوعل دسته سین آلدیم، باسدیم باغریما
عیسی گلدی، الین باسدی آغریما

آیریلیغین دیغی چیخدی جانیمدان
جلاد دونیا کئچدی منیم قانیمدان

ايڪينجی «حيدر بابا يا سلام»

حيدر بابا گلديم سنی يوخلايام
بیر ده ياتام قوجاغيندا يوخلايام
عؤمرو قووام، بلکه بوردا حاخلايام

اوشاقلیغا دئيم، بیزه گل سن بیر!
آيدین گوعنلر آغلار اوغزه گوعل سن بیر!

حيدر بابا، چکدين منی گتيردين
يوردوموزا، يوواميزا يئتيردين
«يوسفیوی» اوشاق ايکن ايتيردين

قوجا «يعقوب»، ايتميشسم ده تاپيسان
قووالاييب، قورد اغزيندان قاپيسان

گئدنلرين يئری بوردا گورونور
خانيم ننه م آغ کفنين بوغرونور
داليمجادير، هارا گتسم سوغرونور

«بالا! گلدين؟ نيه بئله گنج گلدين؟
صبريم سنله گوعلشدي سن گوعج گلدين»

من گوردوگوم کاروان چاتیب، کؤچوبدو
آیریلیغین شربتیی نی ایچییدی
عؤمروموزون کؤچو بوردان کئچییدی

کئچیب، گئدیب، گئدر-گلمز یوللارا
توزو قونوب بو داشلارا، کوللارا

بورد شیرین خاطیره لر یاتیلار
داشلاریلان باشی-باشا چاتیلار
آشنالیغین، داشین بیردن آتیلار

من باخاندا، قووزانیرلار باخیرلار
بیرده یاتیب، یاندریرلار، یاخیرلار

قبیله میز بورد قوروب اوجاغی
ایندی اولموش قورد-قوشلارین یاتاغی
گوءن باتاندا، سؤنر بوءتون چیراغی

«و بلده لیس لهانسیس
الایعافیر و الایعافیر»

زامان کئچیر، اوفوقلرده توز قالیر
کاروان کیمی اوزاقلاردا توز سالیر
دومان گلیر، اوعر کلری چولغالیر

اوعرک دئیر: «زامان کئچمه آماندیر
کئچنلرده گؤزوم وار، بیر دایان، دور»

روزیگارین، دیرمانی فیرلانیر
مخلوق اونون بوینوزونا توللانیر
باخ کی بشر یئنه نجه آللانیر

ھمیشە لیک شادلیق اومور اۋزونه
قېرى گۇرور توز قوندورمور اوعزونه

كۆھنه لرین سوء-سوءموگو دارتیلیب
قورتولانین، چول-چوخاسی بیرتیلیب
«مولّا ابراهیم»، لاپ ارییب قورتولوب

شئیخ الایسلام، سھمان قالیب قیوراقدی
«نوروزعلی»، قاچاق كئچیب قوچاقدی

آھیللارین، یتمیش کفن چوئودوب
جاھیللاری دونیا غمی کیرییدیب
قیز گلین لر، ات جانلارین ارییدیب

رخشندە نین نوه توتور الینی
ننه قیزین کوئرگینی گلینی

چوخ شوء کرو وار یئنه گلدیك گۇروشدوك
ایتئلردن، بیتئلردن سوروشدوق
کوءسموشدو کده، آلاّه قویسا باریشدیق

بیر ده گۇروش، قیسمت اولّا، اولمایا
عۇمورلرده فورصت اولّا، اولمایا

بوردا خیال مئیدانلاری گئنیشدی
داغلار-داشلار بوئتون منله تانیشدی
گۇرجك منی، حیدربابا دانیشدی

بو نه سسدى، سن عالمه سالیسان
گل بیر گۇرك اۋزون هاردا قالیسان

كجاوه یله، بو چایدان چوخ كئچمیشیک
بو چشمه دن، سرین سولار ایچمیشیک

بو يونجاليقلاردا اكيب، بيچميشيك

چپيشلرى قيديقلايان گوءنلريم
چپيش كيمي اويناقلايان گوءنلريم

بو خرمنده «آرادان خير» اويناردىق
جومالاشيب قاريشقا تك قايناردىق
ياواش-ياواش باخچالارا آغناردىق

آغاجلاردان، چيلينگ-آغاج كسردىك
قوروقچونون قورخوسوندان، اسردىك

بو طؤوله ده، سارى اينك دوغاردى
خانيم ننه م، اينكلرى ساغاردى
آنا اييسى دام-دوواردان ياغاردى

من بزووو قوجاقلاردىم قاچماسين
دئيردى باخ بايدا دولسون، داشماسين

بو داملاردا، چوخلو جيزىق آتميشام
اوشاقلارين آشيقلارين اوتמושام
قورقوشوملو ساققا آليب ساتميشام

اوشاق نئجه هئچ زادىنان شاد اولار
ايندى بيزيم غمى دوتمور دونيالار

مكتب قالير، اوشاقلار درس آيلرلار
هئى يازيرلار، هئى پوزورلار، ياليرلار
«مولأ ابراهيم»، اؤزو-ئوى قاليرلار

آما بيزيم يولداشلاردان، قالان يوخ
بونلاردان بير، بيزى يادا سالان يوخ

بیر واختینده بو مکتب پرگار ایدی
بیر «مصیب» بیر «ممدسن» وار ایدی
بیری خلفه، بیری ورزیشکار ایدی

آخوند بیزله اویناماغا گئدردی
اؤزو بیزه اویناماق اؤیردردی

دئدیم بالام او «ممدسن» نولوبدو؟
معلوم اولان طیفیل بالا اولوبدو
نه وار، نه وار، بورنوندان قان گلییدی

بیر یئل اسیر، باخیرسان «ممدسن» یوخ
بو کنده بیر، بورون قانی کسن یوخ

دئدیم دئین «مصیب» نه گلدی؟
«غلام»، گوردوم، آغلار گوز ایله گلدی
دئدی: او دا باهالیق دوعشودو، اولدو

دئدیم: یازیق بیزله حاصل بؤلنر
بیتمه ینده، آجلاریندان اولنلر

بو مکتبده، شعرین شهدین دادمیشام
آخوندون آغزیندان قاپیب اودموشام
گاهدان دا بیر، آخوندو آلداتمیشام

باشیم آغریر - دئییب - قاجیب گتمیشم
باخچالاردا گئدیپ گؤزدن ایتیمیشم

آزاد اولاندا، مکتبدن چیخاردیق
هوجوملا بیر-بیریمیزی سیخاردیق
یولدا هر نه گلدی، ووروب ییخاردیق

اوشاق دئمه، ايپين قيرميش دانا دئ
بیر دانا دا دئمه، اوتوز دانا دئ

«ملیک نیاز»، ایتگین گئدیب یوخ اولوب
«میر آسلان خان»، سکتە ائدیب ییخیلیب
هر کس سینیب بیر دئمکده سیخیلیب

چؤرک غمی چیخیب خالقین آینا
هره قالیب، اؤز جانی نین هایینا

کندلی یازیق، چیراق تاپمیر یاندیرا
گؤروم سیزین برقیز قالسین آندیرا
کیم سیزین اربابلاریزا قاندیرا

نه دیر آخیر بو میلتین گوناھی
توتسون گؤروم، سیزی مظلوملار آھی

هرنه آلیر باها وئیر قیمتی
اوجوز فقط اکینچی نین زحمتی
بیتیندن آرتیق بیچن اوجرتی

کند اوشاخی، گئدیر یولدا ایشله یه
اوردا بلکه، قندی تاپا دیشله یه

کندلی، گلین کیمی دونیانی بزر
اؤز اؤورتی یاماق-یاماغا دوعزر
«یگنه بزر خالق اؤزو لوءت گزر»

ایندی ده وار چارباشلاری آلباقدی
اوشاقلارین قیچ-پاچاسی، چیلپاقدی

بو باخچادا آش تره سی اکر دیک
هئی سو آچیب، کر دیگه گؤز تیکر دیک

چىخماق ھىمىن درىب، آشا تۇكرىدىك

فېنقىلىش لار قاشىقلاردان آسلانى

ياغلى دئىسم، قورو آغزىن ايسلانى

بو دۇشلردە، قوزولارى ياياردىق

آخماسىنلار، اولدوز تىكىن ساياردىق

قوش قووانى چىكىب، داشا داياردىق

قوش قووان دا ائىلە بىل كى قاباندى

قورد، اوزاقدان دئىير بس كى چوباندى

خانېم نە م، ناخوش اولان ايل ايدى

قىش وار ايكىن كوءلك ايدى، يئل ايدى

قىش دا چىخدى، ياغىش ايدى، سئل ايدى

يوءك-ياپىنى ھى چاتىردىق كى گئىك

سئل كوءشكورردو، مجبور اولدوق قايداق

ئىسان دوءشردو، بىز دە دوءشردوك ياغىشا

ھى دئىيردىك، بلکہ ياغىش بىغىشا

كىم باشارىر سئللىرىن بوغوشا؟

«بالا كىشى» فایتونچوموز گلەمىشىدى

ايمامىه، قهوه سىندە قالمىشىدى

بو زمىدە گئىب گؤزدن ايتردىك

تونقال قوروب، سوءتوللىرى اوءتردىك

دئىب، گوءلمك مورادىنا يئتردىك

ائل دە گوءلسون، مورادىنا يئتىشىن

اوءر كلرىن يارالارى بىتىشىن

خلورچى لىر، بوردا خلور، داشىردى
بو كوءللو كىدن، اولاغلار دىرماشىردى
سئلر كىمى، نعمت آشيب داشىردى

هر ايش دئىن هر كىمسه يه گؤردى
جان درمانى ايسته سىدىن وئردى

ايندى بشر، آج قورد تكىن اودوخوب
چؤمبلنتى گؤز قىجىردىب، دوروخوب
باخىرلار كى گؤرسونلر كىم سىنىخىب

تؤكولسونلر، اونون لئشىن يىرتسىنلار
هره بىر دىش انسه سىندن قىرتسىنلار

حىدربابا، سىنده دىننه لىر وار
داغلار ودىعه سى، خىزىنه لىر وار
آما سىنه بنزر ده سىنه لىر وار

بو سىنه لىر داغلار ايله دانىشىر
داغلار كىمى گؤيلر ايله قونوشور

گؤر هاردان من سىنه سالىدىم نفسى
دئدىم: قايتار سال عالمه بو سىسى
سىن ده ياخشى سىمورغ ائتىدىن مگسى

سانكى، قاناد وئردىن يئله، نىسىمه
هر طرفدن سىس وئردىلر سىسىمه

حىدر بابا، سىنى وطن بىلىشىدىم
وطن دئيب، باش گؤتوروب گلمىشىدىم
سىنى گؤروب گؤز ياشىمى سىلىشىدىم

حالبوکی، لاپ غملى غوربت سنده یمیش
قارا زیندان، آجی شربت سنده یمیش

کیم قالدی کی، بیزه بوغون بورمادی
آلدان-آلدان بیزه کلک قورمادی
بیر مرد اوغول بیزه هاوار دورمادی

شیطانلاری قوجاقلاییب، گزدیز سیز
اینسانلاری آياقلايیب، ازدیز سیز

دیوار اوجالدی، گوئن بیزه دوئشمه دی
زیندان قارالدی گؤز-گؤز سئچمه دی
گوئندوز گؤز مینیم لامپام کئچمه دی

سئل ده باسدى ائومیز دولوب گؤل اولدو
چوخ یازیغین ائوی چؤنوب چؤل اولدو

اول باشی مندن ایستقبال ائتدیز
سوندان چؤنوب ایشیمده ایخلال ائتدیز
اؤز ظنیزجه اوستادی ایغفال ائتدیز

عئیبی یوخدور، کئچر، گئدر عؤموردور
قیش دا چیخار، اوعزو قارا کؤموردور

منیم یولوم، محبت جاده سییدی
سون سؤزلریم حاقین ایراده سییدی
محبتین ریسالت وعده سییدی

یوخسا منده بیر کس ایله غرض یوخ
سیاست آدلی منده بیر مرض یوخ

حاق نه دئیر؟ کوعفره قارشى گئتمه ییز
نوردان چیخیب ظولمت ایچره ایتمه ییز

فیریلداغا فیرفیرا تک بیتمه ییز

گۆردوز ده کی، اولمادی کوءفرون دیبی

پول دا وئرسه، آلماغا تیکمیش جیبی

شئیطان بیزیم قیبله میزی چۆندریب

آلاه دئین یولدان بیزی دۆندریب

ایلانلی چشمه یه بیزی گۆندریب

میئت قویور کی، آرانیز نهر اولوب

بیز گۆروروک سولار بیزه زهر اولوب

حیدربابا، گیلئیلیکدن نه چیخار؟

ظوءلمون ائوین صبر و تحمّول ییخار

درویش اولان صبرین الین برک سیخار

گل قاییداق، چیخاق آغا دوعزونه

کئچک یئنه محبتین سؤزونه

دئینه، اوشاق بیر-بیریله ساز اولسون

بلکه بو قیش بیر ده چۆنوب یاز اولسون

چای، چمنلر اؤردک اولسون، غاز اولسون

بیز ده باخیب فرحلیب بیر اوچاق

سینیق-سالخاق قانادلاری بیر آچاق

بو باخچادان آلچالاری درردیک

قیش آدینا چیخیب دامدا سرردیک

هئی ده چیخیب یالاندان چۆندرردیک

قیش زومارین یایدا یئییب دویاردیق

بیر کوءلی ده میئت خالقاق قویاردیق

ئولر قالير، ائو صاحيبي يوخ اوزو
اوجاقلارين آنجاق ايشيلدار گوزو
گئدئلرين آز-چوخ قاليبيدير سوزو

بيزدن ده بير سوز قالاچاق، آي آمان!
كيملر بيزدن سوز سالاجاق، آي آمان!

بيزدن سونرا كوءرسولرين توووندا
كندين ناغيللاريندا سوز-سوووندا
قار ننه نين چاخماغيندا، قوووندا

حيدر بابا اوزون قاتار سوزلره
ايچكى كيمي خومار وئرر گوزلره

عاشيق دئير: بير نازلي يار وار ايميش
عشقيندن اودلانيب يانار وار ايميش
بير سازلي، سوزلو شهريار وار ايميش

اودلار سونوب، اونون اودو سونمه ييب
فلك چونوب، اونون چرخي چونمه ييب

حيدر بابا آلچاقلارين كوءشك اولسون
بيزدن سورا قالانلارا عشق اولسون
كئچميش لرین، گلن لره مشق اولسون

اؤلاديميز مذهبيني دانماسين
هر ايچي بوش سوزلره آلدانماسين

«سهندیّه»

شاه داغیم!

چال پاپاغیم، ائل دایاغیم، شانلی سهندیم!

باشی طوفانلی سهندیم!

باشدا «حیدربابا» تک قارلا قیروولا قاریشیسان

سون ایپک تتلی بولودلارلا اوعفوقده ساریشیسان

ساواشیرکن باریشیسان

گۆیدن ایلهام آلالی سیری سماواته دئیرسن

هله آغ کوعرکو بوعرون یازدا یاشیل دون دا گئیرسن

قورادان حالوا یئیرسن

دؤشلرینده سونالار سینه سی تک شوخ ممه لرده

نه شیرین چشمه لرین وار

او یاشیل تئلری یئل هؤرمه ده آینالی سحرده

عشوه لی ائشمه لرین وار

قوی یاغیش یاغسا دا یاغسین

سئل اولوب آخسا دا آخسین

یانلاریندا دره لر وار

قو قلمقاشلارین اوچسون

فره لرله هامی باخسین

باشلاریندا هره لر وار

سیلدیریملار سره لر وار
او اتکلرده نه قیزلار یاناغی لاله لرین وار
قوزولار اوتلایارق نئیده نه خوش ناله لرین وار
آی کیمی هاله لرین وار
گوعل چیچکدن بزنده نه گلین لر کیمی نازین
یئل او تئلرده گزنده، نه درین راز و نیازین
اوینایار گوعللو قوتازین
تیتره بیر ساز تئلی تک شاخه لرین چایدا، چمنده
یئل او تئلرده گزنده، نه کور اوغلو چالی سازین
اوردگین خلوت ائدیب گؤلده پری لرله چیمنده
قول قاناددان اونا آغ حؤوله آچار غمزه لی غازین
قیش گئدر قوی گله یازین
هله نووروز گوعلو وار، قارچیچگین وار، گله جکلر
یئل، یاغیشدا یویونار کن ده، گوعنشله گوعله جکلر
اوعزلرین تئز سیله جکلر
قیشدا ککلیک هوسیپله چؤله قاجدیقدا جاوانلار
قاردا قاققیلدا یانان نازلی قلمقاشلارین اولسون
یاز او دؤشلرده ناهار منده سین آچدیقدا چوبانلار
بوللو سوءدلو سوءرولر، دادلی قاووتماشلارین اولسون

* * *

آد آلیب سندن او شاعیر کی سن اوندان آد آلارسان
اونا هر داد وئره سن، یوعز او موقاییل داد آلارسان
تاریدان هر زاد آلارسان

آداش اولدوقدا سن اونلا، داها آرتيق اوجالارسان
 باش اوجالديقدا دماوند داغيندان باج آلارسان
 شعر اليندان تاج آلارسان
 او دا شعرين، ادبين شاه داغيدير، شانلى سهندي
 او دا سن تک آتار اولدوزلارا شعريله کمندی
 او دا سيمورغدان آماقدادی فندی
 شعر يازاندا قلميندن باخاسان، دوعر سېلندی
 سانکی اولدوزلار الندی
 سۆز دئینده گوروسن قاتدی گوئلو، پوءسته نی، قندی
 ياشاسين شاعیر افندی
 او نه شاعیر کی داغین وصفينه ميصداق اونو گوردوم
 من سنين تک اوجاليق مشقينه مشاق اونو گوردوم
 عشقه، عشق اهلينه موشتاق اونو گوردوم
 او نه شاعیر کی خیال مرکينه شوو شیغایاندا
 او نهنگ آت، آیاغین توزلو بولودلاردا قویاندا
 لوله لنمکده دی یئر، گوئی، نجه طومار سارایاندا
 گوره جکسن او زاماندا
 نه زامان وارسا، مکان وارسا، کسیب، بیچدی بیر آندا
 کچه جکلر، گله جکلر، نه بویاندا، نه اویاندا
 نه بیلیم قالدی هایاندا
 باخ! نه حورمت وار اونون اوز دئیشی توعک پاپاغیندا
 شئری نین تاجی آییلیمیش، باشی دورموش قاباغیندا
 باشینا ساوریلان اینجی، چاریق اولموش آیاغیندا
 وحی دیر شعری، ملک لردی، پیچیلدار قولاغیندا
 آیه لردیر دوداغیندا

او دا داغلار كيمي شأينده نه يازسام، ياراشاندير
او دا ظاليم قوپاران قارلا، كوءلكله دوروشاندير
قودوزا، ظاليمه قارشى، سینه گرميش ووروشاندير
قودوزون كوءر كونه ظاليم بيره لر تك داراشاندير
آما وجهينده فاغير خالقى آييلميش سوروشاندير
قارا ميئتده هونر بولسا، هونرله آراشاندير
قارالارلا قاريشاندير
ساريشاندير

گنجه حاقين گؤزودور، طور تورتيميش اوجايندا
اريبب ياغ تك اوءر كلردى يانيرلار چيراغيندا
مئى محبتدن ايچيب لاله بيتيدير ياناغيندا
او بير اوغلان كى پرى لر سو ايچرلر چاناغيندا
اينجى قاينار بولاغيندا
طبعى بير سئوگيلى بولبول كى اوخور گوءل بوداغيندا
سارى سونبول قوجاغيندا
سولار افسانه نى، سؤيلر اونون افسونلو باغيندا
سحرين چنلى چاغيندا
شاعيرين ذؤوقو نه افسونلو نه افسانه لى باغلار
آى نه باغلار كى «الف ليلي» ده افسانه ده باغلار
اود ياخيپ داغلارى داغلار
گوءل گوءلرسه، بولاق آغلار
شاعيرين عالمى اولمز اونا عالمده زاوال يوخ
آرزولار اوردا نه خاطرلار يا ايمكاندى، ماحال يوخ
باغ-جنت كيمي اوردا بو حارامدير، بو حالال يوخ
او محبتده ملال يوخ

اوردا حالدير داها قال يوخ
 گئجه لر اوردا گوءموشدندی قيزيلدان نه گوءنوزلر
 نه زوموتود کیمی داغلاردی نه مرمر کیم دوعزلر
 نه ساری تئلی اینکلر نه آلا گؤزلو اؤ کوزلر
 آی نئجه آی کیمی اوعزلر
 گوءل آغاجلاری نه طاووس کیمی چترین آچیب الوان
 «حیلّه» کاروانیدی چؤلر بزئر، سوعرسه بو کاروان
 دوه کاروانیدی داغلار، یوء کو اطلسدی بو حیوان
 «صابر»-ین شهرینه دوغرو قاتاری چکمه ده سروان
 او خیالیمداکی «شیروان»
 اوردا قاردا یاغار آما، داها گوءلر سولا بیلمز
 بو طبیعت او طراوتده ماحالدير اول بیلمز
 عؤمر پئیمانہ سی اوردا دول بیلمز
 او اوفوقلرده باخارسان نه دنیزلر، نه بوغازلار
 نه پری لر کیمی قو قوشلاری اوچماقدا نه غازلار
 گؤلده چیممکده نه قیزلار
 بالیق اولدوز کیمی گؤللرده، دنیزلرده پاریلدار
 یئل کوشولدار، سو شاریلدار
 قصرلر واردی قیزیلدان، قالعالار واردی عقیقندن
 رافاییل تابلوسو تک صحنه لری عهد-عتیقندن
 دویماسان کؤهنه رفیقندن
 جنتین باغلاری تک باغلاری نین حور و قوصوری
 دوعزولوب غورفه ده بالکوندا جواهر کیمی حوری
 الده حوریلری نین جام- بیلوری
 توءنگونون گوءل کیمی صهبا-ی طهوری

نه ماراقلار كى آييق گؤزلره رؤويادى دئيرسن
 نه شافاقلار كى درين باخمادا دريادى دئيرسن
 اويدوران جنت - ماوادى دئيرسن
 «زؤهره» نين قصرى بيريليان، حاصارى اينجى دى ياقوت
 قصر - جادودو موهنديسلى هاروت ايله ماروت
 اوردا مانى داينيب قالميش او صورتلره مبهوت
 قاپى قوللو قچوسو هاروت
 اوردا دير شعر و موزيك منبعى سرچشمه دى قاينار
 نه پرى لر كيمى فواره دن افشان اولوب اوينار
 شاعير آنجاق اونو آنلار
 دولو مهتاب كيمى ايستخردى فواره لر ايله
 ملكه اوردا چيمر آى كيمى مهپاره لر ايله
 گؤءللو گوشواره لر ايله
 شعر و موسيقى شاباش اولمادا افشاندى پريشان
 سانكى آغ شاهى دير اولماقدا گلين باشينا افشان
 نه گلينلر كى نه انليك اوعزه سوءترله نه كيرشان
 ياخا نه توءلكو نه دووشان
 آغ پرى لر سارى كؤينكللى بولودلاردان انيرلر
 سوءد گؤلونده ملكه ايله چيميركن سئوينيرلر
 سئوينيرلر، اووونورلر
 قاوزاناندا هره الدهه دولو بير جام آپايريلار
 سانكى چنگى لره، شاعيرلره ايلهام آپايريلار
 دريا قيزلارينا پئيغام آپايريلار
 دنيزين اورتوگو ماوى
 اوفوقون سقى سماوى

آينادير هريانا باخسان، يئر اولوب گؤيله موساوى
غرق اونون شعرينه راوى
غورفه لر آى بولود آلتيندا اولار تك گؤرونورلر
گؤز آچيب يومما چيراقلار كيمى يانديقدا سؤنورلر
صحنه لر چرخ-فلك تك بورولوب گاهدا چؤنورلر
كؤلگه ليكلر سوءرونورلر
«زؤهره» بالكوندا ايلاهه شينيلينده گؤرونوركن
باخيسان «حافظ»-ى ده اوردا جلالته گؤررسن
نه سئورسن!

گاه گؤرن «حافظ»- شيراز ايله بالكوندا دوروبلار
گاه گؤرن اورتادا شطرنج قوروبكن اوتوروبلار
گاه گؤرن ساز ايله، آواز ايله ايلنجه قوروبلار
سانكى ساغر ده ووروبلار
خواجه الحان اوخوياندا هامى ايشدن داينيرلار
او نوالرله پرى لر گاه اويوب، گاه اويانيرلار
لاله لر شؤعله سى الوان، شيشه رنگى بويانيرلار
نه خومار گؤزلو يانيرلار!

* * *

قاناد ايستر بو فضا، قوى قالا، ترلانلى سهنديم!
اؤشيد اؤز قيصّه مى، دستانيمى، دستانلى سهنديم!
سنى حيدر بابا اول نعره لر ايله چاغيراندا
او سفيل، داردا قالان، توءلكو قووان شئر باغيراندا
شئيطانين شيللاغا قالخان قاطيرى نوختا قيراندا

دده قورقود سسین آلدیم، دئدیم آرخامدی، ایناندیم
 آرخا دوروقدا سهندیم، ساوالان تک هاوالاندیم
 سسله قارشی قووالاندیم
 «جوشقونون» دا قانی جوشدو منه بیر هایلی سس اولدو
 هر سسیز بیر نفس اولدو
 باکی داغلاری دا های وئردی سسه، قیپها اوجالدی
 او تایین نعره لری سانکی بو تایدان دا باج آلدی
 قورد آجالدیقدا قوجالدی
 «راحیمین» نعره سی قووزاندی دئین توپلار آتیلدی
 سئل کیمی نهره قاتیلدی
 «رستمین» توپلاری سسلندی، دئین بوملار آچیلدی
 بیزه گوئل، غونچه ساچیلدی
 قورخما گلدیم- دئییه سسلرده منه جان دئدی قارداش
 منه جان جان دئیرک، دوشمنه قان قان دئدی قارداش
 «شهریار» سؤیله مه دن گاه منه سولطان دئدی قارداش
 من ده جانیم چیغیریب، جان سنه قوربان دئدی قارداش
 یاشا اوغلان سیزه داغ، داش، دلی جئیران دئدی قارداش
 ائل سیزه قافلان دئدی قارداش
 داغ سیزه آسلان دئدی قارداش
 داغلی حیدربابانین آرخاسی هر یئرده داغ اولدو
 داغا داغلار دایاق اولدو
 آرازین آینا چیراق اویمادا آیدین شافاق اولدو
 او تایین نعره سی قووزاندی اوعرکلر قولاق اولدو
 یئنه قارداش دئیرک، قاچمادا باشلار آیاق اولدو
 قاچدیق اوعزلشدیک آرازدا، یئنه گؤزله بولاق اولدو

يئنه غملىر قالاق اولدو
يئنه قارداش ساياغى سۆزلر يميز بير ساياق اولدو
وصل ايگين آلمادا ال چاتمادا عشق قىم داماغ اولدو
هله ليك غم سارالار كن، قارالار دؤندو آغ اولدو
آرازين سوعد گؤلو داشدى، قاياليقلار دا باغ اولدو
سارى سونبوللره زوعلف ايچره اوراقلار داراق اولدو
يونجاليقلار يئنه بيلديرچينه ياي-ياز ياتاق اولدو
گؤزده ياشلار چيراق اولدو
لاله بيتدى ياناق اولدو
غونچا گوءلدو بوداق اولدو
نه سول اولدو، نه ساغ اولدو
ائليمى آرخامى گوردو كده ظاليم اووچو قيسيلدى
سئل كيمي ظوءلمو باسيلدى
زينه آرخ اولدو كسيلدى
گوءل گؤزوندن ياشى سيلدى
تور قوران اووچو آتين قومادا سيندى گئرى قالدى
اؤزو گئتدى يئرى قالدى
آما حيدر بابا دا بيلدى كى بيز تك هامى داغلار
باغلانيب قول-قولا زنجيرله بولودلار اودور آغلار
نه بيليم بلكه طبيعت اؤزو نامرده گوءن آغلار
ايرى يوللارى آچار كن، دوعز اولان قوللارى باغلار
صاف اولان سينه نى داغلار
داغلارين هر نه قوچو، ترلانى، جئيرانى، مارالى
هامى دوعشگون، هامى پوزغون
سينه لر داغلى، يارالى

گوءل آچان يئرده سارالی

* * *

آما ظنّ ائتمه کی داغلار یئنه قالخان اولاجاقدير
محشر اولماقدادی بونلار داها وولقان اولاجاقدير
ظوءلم دونیاسی یانارکن ده تیلیت قان اولاجاقدير
وای!... نه طوفان اولاجاقدير

دئدیم آذر ائلی نین بیر یارالی نیسگیلیم من
نیسگیل اولسام دا گوءلوم! بیر ابدی سئوگیلیم من
ائل منی آتسا دا اؤز گوءلشنیمین بولبولویم من
ائلیمین فارسجادا دردینی سؤیلر دیلیم من
دئیه دوغرو نه قارانلیق ایسه ائل مشعلیم من
ابدیت گوءلویم من

نیسگیل اول جرحیه قالسین کی جواهر نه دی قانمیر
مدنیت دیین ائیلر بدویت بیر اوسانمیر
گوءن گئدیر آز قالا باتسین، گئجه سیندن بیر اویانمیر
بیر اؤز احوالینا یانمیر

آتار اینسانلیغی آما، یالان انسابی آتامماز
فیتنه قووزانماسا بیر گوءن گئجه آسوده یاتامماز
باشی، باشلارا چاتامماز

آما مندن ساری سن آرخایین اول شانلی سهندیم!
دلی جئیرانلی سهندیم!

من داها عرش-علا کؤلگه سی تک باشدا تاجیم وار
الده موسی کیمی فرعونه غنیم بیر آغاجیم وار

حرجيم يوخ، فرجيم وار
من علي اوغلو يام، آزاده لر ين مردى، مورادى
او قارائليقلارا مشعل، او ايشيقليلقلارا هادى
حقّه، ايما نه مونادى
باشدا سينماز سپيريم، الده كوء تلمز قيليجيم وار

دده قورقود کیتابخاناسی تقدیم ائله ییب:

- ۰۱- جونون پیرایه سی؛ فضولی دن ۷۰ شعر؛ بیرینجی توپلو
- اینانارمی، اینانمازمی؟؛ فضولی دن ۷۰ شعر؛ ایکینجی توپلو
- ۰۲- مئی ساتانلار کوءچه سی؛ صایب تبریزی دن ۷۰ شعر؛ بیرینجی توپلو
- ۰۳- من بو جهانہ سیغمازام؛ نسیمی دن ۳۵ شعر؛ بیرینجی توپلو
- ۰۴- قیامت و آخرت حیاتی؛ مذهبی مقاله؛ هارون یحیی؛ چئویرن: کامران آغایئو
- ۰۵- حاجی قارا؛ پیئس (نومایش نامه)؛ میرزه فتحعلی آخوندوف
- ۰۶- سئوگی؛ پسیخولوژی (روانشیناسی) مقاله؛ سئودا فرضعلیئو
- ۰۷- ساری گلین؛ داستان؛ ائلچین افندیئو
- ۰۸- شامع و پروانه؛ بالاجا داستان؛ عزیزه جعفرزاده
- ۰۹- بالاجا شاهزاده؛ بیرینجی بؤلوم؛ اوشاق ناغیلی؛ آنتوان دوست اقروپری؛ چئویرنلر: عزیز گؤزل سوی، یاقوت قوربانووا؛
- ۱۰- دل آرا؛ بالاجا داستان؛ جعفر جبارلی؛
- ۱۱- دلی دومرول؛ دده قورقود داستانلاریندان؛ ساده لشدیرن: ف. زینالوو، ص. علی زاده
- ۱۲- آذری دیلی؛ علمی-تاریخی مقاله؛ غضنفر کاظموو
- ۱۳- فلسفی فیکیرده اینسان و طبیعت پروبلمی، عادل حسینوو
- ۱۴- حیدربابا و سهندیه، شهریارین شاه اثرلری؛ سئید محمد حسین شهریار

آلاهین اومیدی ایله دده قورقود کیتابخاناسیندا یایلاجاقلار:

ایشغال اولونموش رایونلار؛ کیتاب سایتیندا اولان بیر تاریخی مقاله
جنوبی آذربایجاندا آنا دیلینده اثرلرین چاپ و نشر تاریخی؛ دوکتور حسن جوادی، ابوالفضل
بهادری؛ تاریخی مقاله

دده قورقود کیتابخاناسی

www.dqk.blogfa.com